

IN MEMORIAM PROF. MR. F. M. BARON VAN ASBECK
27 FEBRUARI 1889 – 9 FEBRUARI 1968*

Frederik Mari Van Asbeck werd geboren in Den Helder op 27 februari 1889. Na zijn gymnasiale opleiding volgden zijn studies aan de Universiteiten van Lausanne en Leiden, uitlopende op een promotie in de rechtswetenschap op stellingen in 1912 en op een proefschrift van 1916 waar ik later op terug kom.

Wat zijn loopbaan betreft vermeld ik, na zijn werkzaamheid bij het Ministerie van Oorlog als gemobiliseerd officier, zijn deelneming als secretaris van de Nederlandse delegatie aan de Conferentie van Onzijdigen in Parijs over het Pact van de Volkenbond in 1919. Dan begint een meer regelmatige loopbaan: allereerst de tijd in het toenmalige Nederlands-Indië van 1919 tot 1933, met een onderbreking van 1925 tot 1927. In die veertienjarige periode vallen zijn werkzaamheden op de Algemene Secretarie te Buitenzorg en voorts zijn buitengewoon hoogleraarschap in het volkenrecht en het vergelijkend koloniaal staatsrecht aan de Rechtshogeschool te Batavia van 1924 tot 1933. In de korte tijd dat hij van 1925 tot 1927 in Nederland is geweest heeft hij o.a. gefungeerd als secretaris van de Nederlandse gedelegeerde, Van Eysinga, naar de conferentie van de Staten-ondertekenaars van het Statuut van het Permanente Hof van Internationale Justitie.

Vanaf 1934, dus na de Indische periode, geeft Van Asbeck colleges in Leiden in het vergelijkend koloniaal staatsrecht, welke functie in 1939 wordt omgezet in een bijzonder hoogleraarschap. Van 1935 tot 1946 is hij lid van de Permanente Mandatencommissie van de Volkenbond. Van 1945 tot 1946 treedt hij op als lid van de Nederlandse delegatie naar de "Executive Committee" and "Preparatory Commission" van de Verenigde Naties en naar de eerste helft van de eerste Algemene Vergadering, die in Londen wordt gehouden. In 1945 en 1946 gaat hij tweemaal naar Batavia in regeringszending. Van 1945 tot 1959 volgt het ordinariaat in Leiden, eerst in het Indisch staatsrecht daarna in het volkenrecht en de internationale politieke geschiedenis. Van 1945 tot 1949 bekleedt hij het voorzitterschap van het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken, waarvan hij tot 1964 lid is gebleven. Van 1947 tot 1964 maakt hij deel uit van de Commissie van Deskundigen van de Internationale Arbeidsorganisatie. In 1949 neemt hij als lid van de Juristencommissie van de Nederlandse delegatie deel aan de Ronde Tafel Conferentie met Indonesië. Van 1948 tot 1954 is hij president, en later lid, van de Churches' Commission on International Affairs van de

* Dit is de schriftelijke neerslag van een herdenkingscollege door de schrijver gehouden te Leiden op 29 februari 1968. Sindsdien zijn verschillende in memoriams over Van Asbeck verschenen. Als bijzonder lezenswaardig noem ik hier het in memoriam van Emanuel in *Kroniek van Afrika*, 1968, No. 1, blz. 2 e.v.

Wereldraad van Kerken. Bovendien is hij tussen 1947 en 1963 lid geweest van verschillende permanente verzoeningscommissies. Van 1959 tot 1966 heeft hij de functie van rechter in het Europese Hof voor de Rechten van de Mens bekleed. Van 1954 tot 1966 was hij lid van het Permanente Hof van Arbitrage. Bovendien was hij tot 1968 lid van de Commissie van Advies voor Volkenrechtelijke Vraagstukken.

Voorts is Van Asbeck lid geweest van verschillende wetenschappelijke instituten, o.a. de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen en het "Institut de droit international" alsook Membre Correspondant de l'Académie des Sciences Morales et Politiques de l'Institut de France. In 1946 werd hij benoemd tot ridder in de Nederlandse Leeuw.

Ziehier de opsomming van een aantal feiten, misschien is het een dorre opsomming, maar de feiten geven op zichzelf al een beeld van deze veelzijdige persoon die in zoveel opzichten zich verdienstelijk heeft gemaakt voor de samenleving. Op deze plaats gaat onze aandacht vooral uit naar zijn betekenis voor de ontwikkeling van de volkenrechtswetenschap.

Het oeuvre van Van Asbeck roept het beeld op van een boom, een stevige stam met diepe wortels en vele takken, twijgen en bloesems, alle doortrokken van hetzelfde sap, en dat alles nog tot op de huidige dag vibrerend en in volle bloei. De stam is het proefschrift van 1916, eigenlijk het enige echte boek dat hij geschreven heeft. Het is getiteld: "Onderzoek naar den juridischen wereldbouw" en heeft, zoals hij mij nog kort vóór zijn dood schreef, voor veel van het volgende het fundament geleverd. De takken en de twijgen in mijn beeld zijn de nadien verschenen talrijke publicaties, die dus niet de vorm van een boek hebben aangenomen. Als ik even buiten beschouwing laat enkele artikelen die hij reeds vóór 1916 had geschreven, dan kom ik, als ik daarbij de kleinere "Stuw"-artikelen optel, tot omstreeks 180 publikaties.¹

Al die geschriften, zowel de grote als de kleine, zijn doortrokken van dezelfde grondgedachten, zij worden gedragen door één visie op recht en samenleving, op mens en schepping; zij zijn alle gestuwd door oprechte waarheidsliefde en zuiverheid. Collega Polak heeft dit bij de begrafenis al zo duidelijk en buitengewoon sympathiek onder woorden gebracht. Hiermee raak ik aan de wortels. Die wortels onttrekken zich aan het oog, maar we kunnen er wel enkele bevroeden. Een ervan is duidelijk blootgelegd door Van Asbeck zelf. Ik doel hier op de vor-

¹ Een chronologische bibliografie (tot het jaar van de uitgave) vindt men in: "Volkenrechtelijke opstellen ter ere van de hoogleraren B. M. Telders, F. M. Baron van Asbeck en J. H. W. Verzijl, aangeboden door Oud-leerlingen op 26 november 1957", Zwolle, 1957, p. 277 e.v.

mende invloed die op hem is uitgegaan van zijn leermeester en promotor Cornelis van Vollenhoven.² Dat moet een indrukwekkende persoonlijkheid geweest zijn, die Van Asbeck in zijn inaugurele rede van 1939 zelfs een “ziensfiguur” noemt.³

Sporen van die invloed zijn alom in zijn werk, vooral in zijn jeugdwerk, duidelijk te herkennen. De grote erkentelijkheid die Van Asbeck voor die vormgevende invloed heeft gekoesterd, blijkt o.a. uit een boeiende schets die hij van het leven van Van Vollenhoven, na diens dood, heeft gegeven in de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië.⁴ Veel ervan, maar in beknopter vorm, vindt men terug in een artikel in *Ars Aequi* van 1964, het jaar dat Van Vollenhoven 90 jaar zou zijn geworden.⁵ Enkele saillante elementen uit deze schets zou ik hier willen releveren, omdat het daarbij telkens gaat om waarden die in het werk van Van Asbeck zelf eveneens, zij het in een andere verschijningswijze, tot uitdrukking komen. Wat daarbij tot de vormende invloed en wat tot geestverwantschap moet worden herleid—men zou Van Asbeck bepaald onrecht aandoen als men hem slechts als een discipel van Van Vollenhoven zou voorstellen—valt voor een buitenstaander moeilijk te peilen.

Als zodanige elementen noem ik de noodzaak bij de bestudering van de verschillende deelgebieden van het recht het oog gericht te houden op de eenheid van alle recht en op het ineenvloeien van de onderscheidene rechtsgemeenschappen in het wijdere perspectief—Van Asbeck zelf spreekt van de “omlijsting”—van het allesomvattende internationale recht. Bij dit begrip rechtsgemeenschap moeten wij denken zowel aan de rechtsgemeenschappen binnen een Staat als daarbuiten. In de tweede plaats noem ik de door Van Asbeck gedeelde liefde van Van Vollenhoven voor de rechtsinstellingen en rechtsgemeenschappen in de toenmalige koloniën, waarbij niet slechts aan de Nederlandse koloniën, en daarbij vooral aan Nederlands-Indië, doch ook aan de overzeese gebieden van andere Mogendheden gedacht moet worden. Opmerkelijk is dat Van Asbeck zelf meer de richting kiest van het koloniale *staatsrecht* dan van het adatrecht. Van Vollenhoven zelf had trouwens reeds opgemerkt dat ten aanzien van het koloniale staatsrecht toentertijd van een deerlijke achterstand kon worden gesproken.⁶ Met de liefde voor het recht overzee hangt nauw samen de door Van Vollenhoven bepleite “ontvoogdings-staatkunde”. Hiermede werd gedacht aan een

² Zijn tweede leermeester was zijn iets oudere tijdgenoot en neef Van Eysinga, men leze Van Asbeck's herdenkingsrede, in: “Herdenking van Prof. Jhr. Mr. W. J. M. Van Eysinga door de faculteit der rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit te Leiden”, Leiden, 1961, p. 11 e.v.

³ Internationale invloed en Koloniaal bewind, 1939, blz. 25.

⁴ Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, 2e druk, deel VII (1935), p. 440 e.v.

⁵ Zie aldaar blz. 123.

⁶ Zie Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, t.a.p., blz. 444.

wezenlijke hervorming van het toenmalige bestel, zij het ook in aansluiting aan het geldende recht en aan het historisch gegroeide, “daardoor nimmer de grond der dingen die men ziet en weet verlatende en toch het oog gericht op nieuwe doeleinden aan de horizon”. Als men deze regels uit een voorbije tijd leest, vraagt men zich af of de ontwikkelingen die we later hebben beleefd en waarbij zoveel van het historisch gegroeide gewelddadig overboord is gezet, niet anders zou zijn verlopen indien op de stemmen van mensen als Van Vollenhoven en Van Asbeck eerder acht zou zijn geslagen.

Ziehier enkele van die wortels, enkele van de grondrijkrachten van het geheel. Zoals gezegd, is het moeilijk en misschien ook wel onbescheiden voor een buitenstaander teveel te willen loswoelen, maar het is duidelijk dat Van Asbeck een geroepene is. Bewustwording van de eigen opdracht en eerste bouwplan voor de uitvoering ervan, straks ook blijkend uit de aanvaarding van verantwoordelijke functies in Nederlands-Indië, komen prachtig tot uitdrukking in het al eerder genoemde proefschrift, dat beoogt een voorstelling op te bouwen van de staatsrechtelijke organisatie van de wereld. Wat bovenal frappeert in dit boek is de visie op de eenheid van het recht. Van Asbeck zelf spreekt over “de dieperliggende eenheid van wat men noemt ‘volkenrecht’ en ‘staatsrecht’”.⁷ Het nationale recht kent namelijk figuren—Van Asbeck spreekt over “quasi-internationaal-recht”—die wij ook in het volkenrecht tegenkomen. Als voorbeelden daarvan noemt hij regelingen tussen gemeenten, terwijl de toenmalige koloniën eveneens een schat aan materiaal leveren, zoals de betrekkingen tussen de zelfbesturende landschappen. Daartegenover staat, dat het volkenrecht beginselen en regels kent waarvan men ook in nationaal-rechtelijke geschillen soms gebruik maakt, zoals bijvoorbeeld bij grensgeschillen tussen deelstaten in een bondsstaat.

Er staat in dit proefschrift veel, waarvan we in het latere werk de uitloepsels zien. Hier vraag ik met name aandacht voor de slotparagraaf—nota bene geschreven in 1916, dus meer dan een halve eeuw geleden—:⁸

“Het ligt dan ook in de lijn van ontwikkeling in ruimer mate te gaan erkennen het individu als zelfstandigen drager van internationaalrechtelijke plichten en bevoegdheden, het toe te laten als rechtsvinder ook tusschen staten. En anderzijds om de internationale rechtspraak ook uit te strekken tot geschillen tusschen b.v. Newfoundland en het Vereenigd Koninkrijk, Australië en Nieuw-Zeeland, Canada en Frankrijk, Nederlandsch-Indië en Japan, hun toegang te verleenen tot het Haagsche Hof.”

Met het “Haagsche Hof” is hier natuurlijk het Permanente Hof van Internationale Arbitrage bedoeld. Het citaat vervolgt:

⁷ Blz. 308.

⁸ Blz. 316.

“Duidelijker spreekt dan de erkenning, dat de wereld niet alleen gezien moet worden als een verzameling van machtseenheden, imperialistisch tegenover elkaar aangesloten; dat intengedeel een internationale rechtsgemeenschap, welker organisatie moet geschieden los van de politiek, de staten omvat en met hen lagere rechtsgemeenschappen...”

Het leven van Van Asbeck zou men, na de periode van de Eerste Wereldoorlog, in drie tijdvakken kunnen verdelen. Allereerst de reeds eerder vermelde Indische periode, lopende van 1919 tot 1933 (onderbroken door een korte tijd van verlof, van 1925 tot 1927, waarin hij o.a. de verzorging van de verzamelde geschriften van Van Vollenhoven ter hand neemt). De tweede periode zou men, altijd betrekkelijk willekeurig natuurlijk, kunnen laten lopen van 1933, wanneer hij in Nederland terug komt, tot aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Dan volgt tot slot het tijdvak van 1945 tot aan zijn dood.

De eerste periode begint met zijn werkzaamheden bij de Algemene Secretarie, waar hij opklimt tot gouvernements-secretaris. De vervulling van deze functie is door Van Asbeck altijd beschouwd als een opdracht. Dat blijkt ook, behalve uit getuigenissen van personen die hem in die tijd hebben meegemaakt, uit iets wat hij later heeft geschreven, namelijk in 1949: hij schrijft dan in het tijdschrift “Indonesië” over “Onvrijheid en luister in de ambtelijke dienst”.⁹ Het ligt voor de hand dat hij daarbij vooral heeft geput uit ervaringen door hemzelf in deze periode opgedaan. Met de “onvrijheid” wordt bedoeld op de beperkingen die een ambtenaar nu eenmaal belemmeren wanneer hij kritiek heeft op het beleid van zijn superieuren. Onwillekeurig gaan onze gedachten dan terug naar de artikelen die Van Asbeck in die tijd heeft geschreven in “De Stuw”, artikelen duidelijk voortgekomen uit het besef dat het met de ontvoogding in die tijd nog niet zo goed was gesteld.

Maar veel belangrijker dan de onvrijheid is voor Van Asbeck de luister van de ambtelijke dienst. Daaronder rekent hij niet, hoewel hij die wel noemt, de vaste pensioenvoorzieningen en dergelijke, maar veel eerder de *roeping* van de ambtenaar, zijn eigen *verantwoordelijkheid*, en vooral ook zijn *dienende functie* jegens de gemeenschap. Dit is een artikel dat men heden ten dage nog net zo goed kan lezen als twintig jaar geleden en waar degenen die aarzelen of ze al of niet een ambtelijke loopbaan zullen kiezen, inspiratie uit kunnen opdoen.

Functie en oeuvre zijn bij Van Asbeck twee aspecten van dezelfde taak en dezelfde roeping. In die eerste periode zijn dan ook vele artikelen en geschriften verschenen. En daarmee samenhangend noem ik de belangrijke gebeurtenis van 1925, zijn benoeming tot buitengewoon hoogleraar in het volkenrecht en het vergelijkende koloniale staats-

⁹ “Indonesië”, 3e jaargang (1949), No. 1, blz. 76 e.v.

recht aan de Rechtshogeschool in Batavia, die net in 1924 was opgericht; deze oprichting was tussen twee haakjes een kleine maar uiterst belangrijke stap in het proces van ontvoogding, omdat hier voor het eerst een wetenschappelijke opleiding in het Nederlands-Indië van toen mogelijk werd gemaakt.

Wat hem zelf in zo hoge mate in dat nieuwe werk heeft bekoord, en waardoor hij zich vrienden voor het leven heeft gemaakt, is de vrije omgang met de inheemse studenten op voet van gelijkheid, iets wat toen, in die dagen, nog allerminst van zelf sprak. Zijn leeropdracht en de titel van zijn herdenkingsrede voor de oprichting van de Rechtshogeschool—t.w. Samenhang van internationaal en koloniaal recht¹⁰—geven duidelijk het thema aan dat door hem in velerlei toonaard is bezongen. In die rede signaleert hij interessante ontwikkelingen die in de 19e eeuw begonnen, toen het lastige geweten van Europa zijn eisen ging stellen. Hij maakt deze opmerking in verband met de bemoeienissen van Europese landen met het Afrikaanse continent. Hoewel men tegenwoordig geneigd is, in de niets ontziende koloniale wedijver van die tijd—de “scramble for Africa”!—doorgaans slechts oog te hebben voor de minder fraaie kant ervan, signaleert Van Asbeck daarnaast ook een positievere factor, namelijk een aanloop tot gemeenschapsbewind en tot bovennationaal toezicht met betrekking tot de uitoefening van gezag over “achterlijke” streken. Wie oog heeft voor grote lijnen, zal direct begrijpen dat Van Asbeck de hier ontwaarde lijn in die rede van 1931 doortrekt naar het mandatenselsel uit de tijd van de Volkenbond en het toezicht dat aldus door internationale gemeenschapsorganen op het koloniale bewind van de westerse mogendheden zal worden uitgeoefend.¹¹

Hiermede kom ik tot de tweede periode uit zijn leven, die in 1933 begint, wanneer hij in Nederland terugkomt. Dan volgt al gauw, namelijk in 1935, en dat is een grote gebeurtenis in zijn leven geweest, zijn benoeming tot lid van de Permanente Mandatencommissie. Deze Commissie, als onderdeel van het Mandatenstelsel voorzien in het Pact van de Volkenbond, had tot taak de jaarrapporten die door de Mandaatmogendheden werden ingediend, te onderzoeken en daarover advies aan de Volkenbondsraad uit te brengen terwijl zij later ook, hoewel dat niet in het Pact was voorzien, petitieën onderzocht van personen die in die gebieden woonden. Niet minder belangrijk was het feit, dat het adviserende college niet bestond uit regeringsvertegenwoordigers, maar uit onpartijdige deskundigen. Die eis van onpartijdigheid trekt nogal eens een wissel op de karaktervastheid van de leden en in het licht van wat Van Asbeck er zelf over schrijft in een artikel

¹⁰ Uitgave G. Kolff & Co., Batavia, 1931.

¹¹ T.a.p., blz. 40 e.v.

van 1949, kan men wel begrijpen dat niet iedereen aan die eisen kon voldoen.¹²

Het beginsel is belangrijk en Van Asbeck beschouwde dit instituut dan ook als een vervulling van een oude droom, namelijk het boven-nationale toezicht op de gestie van de koloniale mogendheden. Het grote gezag dat hij door zijn objectiviteit in de Permanente Mandaten-commissie had verworven, vindt bevestiging in uitlatingen van bekende mensen uit die tijd, getuige een artikel van Van Raalte in het Nieuw Israëlitisch Nieuwsblad van 23 februari van dit jaar. In latere geschriften releveert Van Asbeck telkens die Permanente Mandaten-commissie als een belangrijk volkenrechtelijk experiment. Onder andere vindt U daarover iets in zijn intrede van 1939 als buitengewoon hoogleraar in het vergelijkend koloniaal staatsrecht.¹³ De leeropdracht die hem toen toeviel moge beperkt zijn geweest, zijn visie blijft ruim, zoals ook blijkt uit de titel van die rede "Internationale invloed in koloniaal bewind". Hierin wijst hij o.a. op de indirecte invloed die er van het mandatenstelsel is uitgegaan op het beheer van koloniale gebieden die niet onder dat stelsel waren geplaatst.

Tenslotte kom ik tot het derde tijdvak uit Van Asbeck's leven. Dit is de periode na de Tweede Wereldoorlog. Daar tussenin ligt natuurlijk nog de veelbewogen periode van de oorlog zelf, een tijd waarin Van Asbeck zich, vooral ondergronds, met allerlei studies en andere zaken had beziggehouden, adviezen gegeven en ook meegedacht over hoe de maatschappij er zou moeten uitzien na de bevrijding. Publikaties van zijn hand zijn in die vijf jaar praktisch niet verschenen. Ik laat die periode hier dus rusten.

Direkt na de bevrijding wordt Van Asbeck benoemd tot gewoon hoogleraar in het volkenrecht en het vergelijkend koloniaal staatsrecht; in 1947 wordt die leeropdracht veranderd in: het volkenrecht en de internationale politieke geschiedenis. Daarnaast vervult hij verschillende andere functies; ik heb die hierboven al vermeld. Hier releveer ik in het bijzonder zijn lidmaatschap van de deskundigencommissie van de International Labour Organisation. Deze Commissie, niet voorzien in de Grondwet van de Internationale Arbeidsorganisatie, doch later bij resolutie in het leven geroepen, had tot taak de rapporten te onderzoeken—en daarover aanbevelingen te doen—die jaarlijks door de Staten werden uitgebracht over de naleving van de arbeidsverdragen, de verdragen dus die tot stand kwamen door toedoen van de Internationale Arbeidsorganisatie.

Die Commissie bestond, evenals de Permanente Mandaten-commissie, ook weer uit onafhankelijke deskundigen, al had zij evenmin als

¹² De mens in het volkenrecht, Gedenkboek ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het rechtswetenschappelijk hoger onderwijs in Indonesië, 1949, blz. 13.

¹³ Internationale invloed in koloniaal bewind, 1939.

laatstgenoemde commissie, meer dan een adviserende functie. Van Asbeck schrijft hierover in een artikel in "Symbolae Verzijl" van 1958, getiteld "Une Commission d'Experts," waaruit blijkt, dat voor deze commissie de Permanente Mandatencommissie als model had gediend.¹⁴

Een tweede functie die Van Asbeck in die tijd vervult, is zijn lidmaatschap, gedeeltelijk voorzitterschap, van de Commissie voor Internationale Zaken van de Wereldraad van Kerken, hetgeen weer op een ander facet van zijn persoonlijkheid wijst, waar ik nog op terug kom. Van 1959 tot 1966 tenslotte is hij lid van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens.

In deze zelfde na-oorlogse periode zien we een grote vruchtbaarheid aan publikaties. Men heeft het gevoel, als ik weer op dat beeld mag teruggrijpen, dat de boom zijn takken wijd uitspreidt: het is namelijk een veelzijdige reeks onderwerpen, die telkens bij de kop worden genomen. Thans komt de eigen persoonlijkheid van Van Asbeck tot volle ontplooiing. Weliswaar zijn het heel vaak variaties op oude, d.w.z. vroeger door hem bezongen, thema's, maar we zijn dan toch getuige van een verbreding en een verdieping. Aangezien het beperkte bestek een uitvoeriger behandeling niet toelaat, noem ik drie onderwerpen die in zijn oeuvre een belangrijke plaats innemen. Allereerst de positie van de mens in het volkenrecht. Aldus luidt ook de titel van een artikel in het Gedenboek van het 25-jarig bestaan van het Rechtswetenschappelijk Hoger Onderwijs in Indonesië.¹⁵ In aansluiting aan theorieën van Wilhelm Kaufmann, Krabbe, Duguit, Scelle en Politis, stelt hij zich natuurlijk op het standpunt, dat de mens subject van volkenrecht is, d.w.z. drager van volkenrechtelijke rechten en plichten. Hij keert zich tegen de rechtsconstructies van hen die dit ontkennen en bedient zich daarbij van een door Scholten ontvouwde gedachte:

"Ik beaam, wat Scholten geleerd heeft, dat de rechtsconstructie ons helpen moet aan nieuwe rechtsvormen de plaats en de betekenis toe te delen die hun toekomt, en dat een constructie de rechtsontwikkeling moet steunen en niet mag remmen. Een constructie, die tegenover verschijnselen in het rechtsleven het "onmogelijk" uitspreekt, moeten we met achterdocht tegemoet treden. Een constructie die een streven naar beter recht, naar een internationale rechtsorde tegenhoudt, verdient afkeuring."

Hij werkt dan nader uit hoe een constructie er moet uitzien die de internationale rechtsorde bevordert. Dit zijn verademende uitspraken, waar we ons zo nu en dan aan kunnen laven wanneer we verstrikt raken in de jungle van allerlei constructies, hooggeleerde en interessante misschien, maar uiteindelijk het klare zicht vertroebelend. Veel aandacht besteedt hij voorts aan de bijdrage die mensen *in hun persoonlijke hoedanigheid*, door de zelfstandige bekleding van internationale publieke

¹⁴ Symbolae Verzijl, présentées au professeur J. H. W. Verzijl à l'occasion de son LXX-ième anniversaire, Den Haag, 1958, blz. 9 e.v.

¹⁵ Zie noot 12.

functies, aan de ontwikkeling van het volkenrecht kunnen leveren. Legt men zijn verschillende artikelen hierover naast elkaar—ik noem o.a. “‘Oligarchie’ en ‘democratie’ in onze staten-samenleving”¹⁶—dan wordt men getroffen door het rijk geschakeerde patroon der vele organen die het regionale en algemene volkenrecht in de loop van Van Asbeck’s leven is rijk geworden, een groei waarvan hij het belang reeds zo vroeg onderkend had. In deze zelfde rubriek moeten ook worden gerangschikt artikelen over de “International Labour Organisation”, volkenrechtelijke regelingen over de Rechten van de Mens, het Europese Sociale Handvest, en dergelijke meer.¹⁷

Tot zover iets over het eerste thema. Thans het tweede. Ik doel hier op de stroomversnellingen waarvan we in deze periode, dus na de oorlog, getuigen zijn in het ontvoogdingsproces der onafhankelijke gebieden. Het tempo en de mentaliteit zijn echter anders geworden. Van Asbeck leeft intens met deze ontwikkelingen mee, al zal zijn hart wel dikwijls gebloed hebben, geenszins vanwege het economische verlies voor zijn eigen land, voorzover daar al sprake van was, maar vanwege de breuk met het historisch gegroeide en meer nog vanwege de verscheuring der persoonlijke betrekkingen. Men vindt een mooi artikel over de Indonesische kwestie in de *Revue de l’Université de Bruxelles* van 1950 dat werd geschreven na de Ronde Tafel Conferentie.¹⁸ Daarin begint hij te zeggen, dat de Ronde Tafel Conferentie uitsluitend een oplossing brengt voor de betrekkingen met Nederland—al bleek het bovendien later nog niet eens het geval te zijn—maar dat het Indonesische probleem zelf van veel groter omvang was en nog lang niet is opgelost. Hij plaatst dit ganse vraagstuk in het kader van een groot historisch perspectief en schildert op pakkende wijze de duizelingwekkende problemen die zich in dat land voordoen en waaraan men in Europa zo gemakkelijk voorbijgaat als men spreekt over de invoering van de democratie in de nieuwe Staten. De moeilijkheden waarmee men daar te kampen heeft spruiten voor een deel voort uit de grote verscheidenheid van gemeenschappen die men in die gebieden kent. Van Asbeck roert in dit artikel ook de persoonlijke betrekkingen tussen Nederlanders en Indonesiërs aan, en het gevaar dat deze betrekkingen door de gebeurtenissen zullen worden verbroken:¹⁹

¹⁶ Mededelingen der Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde, Nieuwe Reeks, deel 22, No. 5, blz. 175 e.v.

¹⁷ Zie o.a. “‘De niet-moederlandse gebieden’ en het internationale arbeidsrecht”, in *Volkenrechtelijke opstellen aangeboden aan Prof. van der Molen*, 1962, blz. 1 e.v.; “De nieuwe Staten in Afrika en het internationale arbeidsrecht”, *Kroniek van Afrika*, V (4 december 1965), blz. 269 e.v.; “La Charte Sociale européenne: sa portée juridique, la mise en œuvre”, in *Mélanges Rolin*, 1964, blz. 1 e.v.

¹⁸ *La question indonésienne et le nationalisme asiatique*, *Revue de l’Université de Bruxelles*, 4 (mei-juni 1950).

¹⁹ T.a.p., blz. 10 e.v.

...“Dans la vie journalistique heureusement prévalait, tout au moins chez nous en Indonésie, un effort d’entente réciproque qui en plusieurs cas—cela dépendait de l’attitude psychologique et de la conduite et des actions des hommes en cause, car le *problème colonial est avant tout un problème psychologique, spirituel*—atteignait la sphère d’affection, ou même d’amitié personnelles. Une telle amitié doit reposer sur une conviction de communauté humaine supra-raciale, supra-nationale; aussi rien d’étonnant que les plus beaux exemples se rencontrassent particulièrement dans les milieux missionnaires et ceux de l’université. Malheureusement ces liens humains ont été beaucoup trop peu fréquents et trop peu intenses. Là où ils ont existé, ils ont certainement contribué à adoucir l’âpreté ou la véhémence du combat politique, néanmoins ils ne pouvaient jamais ni le prévenir ni l’écarter.”...

Voorts vermeld ik verschillende artikelen in het tijdschrift “Wending”, waarin hij tracht in een serene sfeer, en zich niet bekreunend om wat *men* zal zeggen, een zicht te krijgen op de brandende problemen van de dag, vooral die waar wij zelf nog in betrokken zijn. Allereerst de kwestie Nieuw-Guinea, waarvoor hij, in een artikel van 1956, zoekt naar een oplossing in het kader van Zuid-Oost Azië, in het bijzonder door gebruikmaking van het apparaat der Zuid-Pacific Commissie.²⁰ Ook de kwestie van de Republiek der Zuid-Molukken krijgt zijn aandacht. Een daarover handelend artikel besluit hij met de veelzeggende opmerking: “Ambon moet vrij, maar dan vrij van de mythe van de Republiek der Zuid-Molukken”;²¹ niet uit gebrek aan ruggegraat, maar op grond van allerlei met kennis van zaken uiteengezette feiten en omstandigheden is hij namelijk van oordeel dat de Zuid-Molukken een deel moeten blijven van de Republiek Indonesië. Met groot juridisch talent velst hij, wat hij met vriendelijke spot de “wonderboom” van het zelfbeschikkingsrecht noemde, en ontzenuwt hij stuk voor stuk de argumenten op grond waarvan volgens velen in Nederland in de R.T.C.-overeenkomsten aan de Zuid-Molukken een recht op afscheiding zou zijn gewaarborgd.

Tenslotte kom ik aan het derde thema. Daarmee doel ik op zijn streven, het ganse internationale recht in zijn schematische en organische samenhang en groei, mede in het licht van de wederzijdse beïnvloeding van internationaal recht en nationaal recht, in beeld te brengen. Het ruwe bestek daarvan was al uitgezet in zijn eerdergenoemde jeugdwerk: “Onderzoek naar den juridischen wereldbouw”, maar het behoeft herziening en aanvulling in het licht van de nieuwe gebeurtenissen alsook wegens de rijping van eigen inzichten.

Ik noem hier twee artikelen, die in onderlinge samenhang moeten worden gelezen, vooreerst zijn later gepubliceerd afscheidscollege “Volkenrecht in beweging”²² en in de tweede plaats: “De geleding van het recht in de statensamenleving”, in de Kolléwijn-Offerhaus-

²⁰ Wending 11 (1956) No. 5-6, blz. 265 e.v.

²¹ Wending 14 (1959) No. 3, blz. 157 e.v., in casu blz. 183.

²² Internationale Spectator, Jg. 13 (1959), blz. 391 e.v.

bundel van 1962.²³ Het zijn twee panorama's, zou men kunnen zeggen, waarvan het eerste een overzicht van de beweging en de stuw in het recht der statensamenleving wil geven, terwijl het tweede meer een ontleding der structuren inhoudt, een anatomie van de verhoudingen en wisselwerkingen tussen het naar oorsprong internationale en het naar oorsprong nationale recht.

In het onderhavige verband wil ik vooral zijn afscheidscollege in herinnering brengen: nog eenmaal geeft hij daarin zijn visie op wat hij noemde het recht der woelige statensamenleving, en in het bijzonder op de noodzaak en mogelijkheid van een wereldrechtsorde. Zich hierbij richtend tot de studenten, constateert hij allereerst dat het antwoord op de vraag of zo'n rechtsorde kan worden gevestigd, uiteraard mede bepaald wordt door "overheden en machten". "Maar", voegt hij er aan toe

"vergeten we nooit: ook door de kracht van overtuiging en de wil van de gewone mensen, ook van U, studenten, ook door wat gij wilt en waarvoor ge straks in de maatschappij zult willen staan. Het gaat om een keus als verantwoordelijke mensen: wilt ge werken voor een rechtsorde over de staten met alle offers die zulk een orde ook van onze eigen staat vergt? of blijft het bij lippendienst en onverschilligheid?"²⁴

Ondanks waardering voor het vele dat, haast onhoorbaar, op het mondiale vlak is tot stand gekomen, vooral binnen de Verenigde Naties en de Gespecialiseerde Organisaties, beseft hij terdege dat ten gevolge van het antagonisme in fundamentele overtuigingen aangaande mens, staat, recht en gemeenschap, de weg naar een ware internationale rechtsorde voor de wereld als geheel voorlopig gesloten ligt. Maar hij roept ons op des te harder te arbeiden voor een regionale ware rechtsorde. De Europese Gemeenschappen, met hun duidelijk boven-nationale inslag, waarvan sommige organen zijn samengesteld, *niet* uit regeringsvertegenwoordigers, maar uit personen, gekozen om hun menselijke kwaliteiten, organen bovendien met vèr reikende bevoegdheden, veel verder dan die van de Permanente Mandatencommissie en de deskundigencommissie van de I.L.O., terwijl ook een begin is gemaakt met een internationaal Parlement, dit alles gaat een richting uit, die hij al zo heel lang had gewezen. Het is dus ook begrijpelijk, dat hij een van de geestelijke vaders is geweest van het nu nog steeds in Leiden florerende Europa Instituut.

Ziehier enkele grepen uit de wijd-vertakte boom van zijn oeuvre. Zijn oud-leerlingen weten hoe boeiend hij diezelfde onderwerpen steeds op zijn colleges wist te behandelen. Hij was niet altijd gemak-

²³ Bijzondere uitgave van het Ned. Tijdschrift voor Int. Recht: "De conflictu legum", 1962, blz. 38 e.v.

²⁴ Int. Spectator, t.a.p., blz. 393.

kelijk. Maar de vanouds kleine schare volkenrechtstudenten heeft hij blijvend gegrepen. De Franse theoloog R. Garrigou-Lagrange zegt ergens: “seules les grandes intelligences ont cette action profonde et intime, qui fait que leurs disciples leur restent attachés”. Dit is in hoge mate op Van Asbeck van toepassing. Dat dit niet een tirade is ter gelegenheid van deze gebeurtenis, blijkt wel duidelijk uit de grote belangstelling die in de dagen na zijn heengaan allerwege, soms vaak van heel onverwachte zijde, werd getoond. Laat het voor al degenen, die hem als vriend hebben leren kennen, een troost zijn dat die grote bloeiende boom van zijn oeuvre er nog is. Hij heeft daar namelijk zijn hart en zijn ziel in gelegd en wie zich daarin gaat verdiepen, ik kan er persoonlijk van getuigen, zal een licht zien schijnen dat hem tot sterking en troost zal kunnen strekken.

Tenslotte rijst de vraag, om een bijbelse term te gebruiken, “wat is het geheim achter zijn kracht?”

Ik sprak U al over de wortels van de boom, en over allerlei invloeden die dieper liggen dan wat direct aan de oppervlakte komt, maar er is een nog dieper werkende drijfkracht die ik tot dusver nog niet noemde. Ik doel hiermede op zijn geloofsopvattingen, of liever gezegd op zijn levenshouding als Christen zoals hij steeds naast zijn medemens heeft willen staan. In zijn gewone volkenrechtelijke opstellen wordt er niet met zoveel woorden over gesproken, maar wel wordt een tipje van de sluier opgelicht als men zulke artikelen leest, als “The Church and the Disorder of International Society”,²⁵ waarin hij eerst zijn visie geeft op het karakter en de organisatie van de wereldsamenleving, en vervolgens op de taak en roeping daarin van de kerk. Ik noem ook zijn artikel “Oecumene en wereldpolitiek”, in de feestbundel voor Banning²⁶ en verschillende andere artikelen, o.a. in “Wending”, alsmede zijn aandeel in de opstelling van verschillende rapporten van commissies van de Wereldraad van Kerken.

Aan het slot van het afscheidscollege van 1959 wordt ook iets van het geheim prijsgegeven en ik geloof dat ik hier niet beter kan doen dan te besluiten met het citaat van de laatste woorden door Van Asbeck op zijn afscheidscollege gesproken, woorden zozeer gedragen en bevestigd door de inzet van zijn hele leven. Hij maakt daar gewag van de grote taak voor Europa, Europa dat dank zij onze geestelijke voorouders besef heeft

...“van gerechtigheid, die door ons denken en handelen gezocht, in ons recht geënd en bevestigd moet worden, zoals Paul Scholten en Meyers ons dat onvergeetlijk geleerd hebben.

²⁵ Verschenen in: *Man's Disorder and God's Design*, Vol. IV, 1948, “The Church and International Disorder”, blz. 47-72.

²⁶ De maatschappij van nu en morgen, 1958, blz. 323 e.v.

In die dienst der gerechtigheid staat de universiteit als een der vier soevereine krachten (hier is "soverein" op zijn plaats)—kerk, universiteit, kunst, rechtsvorming—waar waarheid en gerechtigheid gezocht en gediend moeten worden in ootmoed en gehoorzaamheid. Moge het aan U, studenten van heden, beschoren zijn nog eens een stuk waarachtige vrede tussen, over de volken gevestigd te zien worden in gerechtigheid:

"Gerechtigheid, gerechtigheid zult gij najagen opdat gij leeft..." (Deuteronomium 16 vs. 20).

"Gerechtigheid verhoogt een volk..." (Spreuken 14 vs. 34).

H. F. VAN PANHUYS

SUMMARY

Frederik Mari Van Asbeck was born on February 27th 1889. Grammarschool educated, he was a student at Lausanne and Leyden universities, rounding off his studies with a graduation on propositions (1912), and in 1916 with a dissertation that will be reverted to *infra*.

Mobilized in the first World War, he served as an officer in the Ministry of War. In 1919 he acted as secretary to the Netherlands delegation to the Paris Conference of Neutrals on the League of Nations Covenant. Thereafter began a more regular career: from 1919-1933 (with a break from 1925-1927) he was employed in the general secretariat of the then Netherlands East Indies, at Buitenzorg. Moreover, from 1924 he held an extraordinary chair of international law and comparative constitutional law of the colonies at the Batavia Law School. In Holland in 1925-1927, he acted *inter alia* as secretary to Van Eysinga, the Dutch delegate to the Conference of States Signatories of the Statute of the Permanent Court of International Justice.

From 1934 Van Asbeck lectured on comparative constitutional law of the colonies at Leyden University, from 1939 as extraordinary professor. From 1935-1946 he was a member of the Permanent Mandates Commission of the League, and from 1945-1946 of the Netherlands delegation to the Executive Committee and Preparatory Commission of the United Nations and to the first part of the General Assembly's first session in London. Twice in 1945 and 1946 he was sent to Batavia on Government missions.

From 1945 to 1959 he occupied an ordinary chair at Leyden University, first of constitutional law of the Indies, subsequently of international law and international political history. From 1945-1949 he was chairman of the *Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken*, continuing his membership until 1964. From 1947 to 1964 he was a member of the Committee of Experts of the International Labour Organisation. In 1949 he took part in the Round-Table Conference with Indonesia, as a member of the Committee of Jurists of the Netherlands delegation. From 1948 to 1954 he was chairman and subse-

quently member of the Churches' Commission on International Affairs of the World Council of Churches. Between 1947 and 1963 he was a member of several permanent conciliation commissions. He was a Judge in the European Court of Human Rights from 1959-1966 and a member of the Permanent Court of International Arbitration from 1954-1966. Until 1968 he was a member of the Commission advising the Netherlands Minister for Foreign Affairs on questions of international law.

Van Asbeck was moreover a member of several learned societies: e.g., the *Koninklijke Akademie van Wetenschappen*, the *Hollandse Maatschappij der Wetenschappen*, the *Institut de droit international*, and corresponding member of the *Académie des Sciences Morales et Politiques de l'Institut de France*. In 1946 he received a knighthood in the Order of the *Nederlandse Leeuw*.

For an appreciation of the significance of Van Asbeck for the furtherance of the science of international law, prime importance attaches to the above-mentioned dissertation of 1916, entitled *Investigation into the World's Legal Structure*. At its roots, and at the roots of his subsequent publications (some 180 in all), are one comprehensive view of law and society, of man and creation, and a sincere veracity and purity of mind. Another fundamental factor is the influence of his teacher, Van Vollenhoven, as acknowledged by Van Asbeck in his sketch of Van Vollenhoven's life published after the latter's death. Outstanding elements in this sketch, which correspond with values found in Van Asbeck's own work as well, are, *inter alia*, the emphasis on the unity of all law and the merging of the various legal orders in the wider framework of all-embracing international law, and an intense interest in the legal institutions and communities in the then colonial territories. In the latter connection, both Van Vollenhoven and Van Asbeck laid stress on the necessity of fundamental reforms and emancipation.

In Van Asbeck's active life one can recognize three periods (1919-1933, 1933-1945 and from 1945 to his death in 1968). The first of these periods was characterized both by his professional career and his professorate. His experience as a civil servant later inspired an article entitled *Constraint and Splendour in the Public Service* (1949); from it, it is apparent that he regarded the official's vocation, his responsibility and his function as a servant of the community as part of the splendour. As regards his writings, the theme was clearly indicated in the definition of his chair and also in the title of his commemorative oration delivered in 1931 for the foundation of the Batavia Law School: *Interdependence of International Law and Colonial Law*. In the oration, he succeeded in defining a positive trend in the interference of European countries in the African continent: *viz.*, the beginnings of community administration and supranational supervision of the government of backward regions, and he extended this line to the League Mandates system.

A major event in the second period was his appointment as a member of the Permanent Mandates Commission, a commission not of Government delegates but of impartial experts. The strength of character of its members was put to the test by the requirement of impartiality. But the principle was primordial and Van Asbeck often pointed to the Mandates Commission as an important experiment in the field of international law, e.g. in his inaugural oration of 1939: *International Influence on Colonial Government*.

Similar in character was the membership, falling in the third period, of the Committee of Experts of ILO, again an advisory body constituted of independent experts. Van Asbeck wrote an article about this in *Symbolae Verzijl* (1958): *Une Commission d'Experts*.

Three themes are foremost in Van Asbeck's publications of this latter period: first, the position of the individual in international law. This is also the title of an article in the memorial volume published on the occasion of the 25-years' existence of higher legal education in Indonesia. In it, and associating himself with theories of Wilhelm Kaufmann, Krabbe, Duguit, Scelle and Politis, he opted for the view that the individual is a subject of international law, rejecting the legal constructions of those who deny this, constructions that, as he wrote, hamper progress towards better law and an international legal order. Moreover he devoted much attention to the opportunities for individuals in their personal capacities to contribute to the development of international law. See, e.g., *Oligarchy and Democracy in our Society of States*.

The second theme concerns the rapid emancipation of the dependent territories and the immense problems involved, problems that, as he was aware, are all too easily bypassed by those Europeans who speak lightly of the introduction of democracy into the new States. The disruption of personal ties must have weighed heavily on Van Asbeck. Reference is made in this respect to the article *La question indonésienne et le nationalisme asiatique*, in *Revue de l'Université de Bruxelles* (1950).

The third theme is inherent in his endeavours to form and develop a comprehensive notion of international law in its schematical and organic cohesion and growth, taking into account the inter-relations between international and national law. Two articles deserve especial mention here: his valedictory lecture *International Law in Motion*, and *The Structure of Law in the Society of States* (1962). In the first-mentioned lecture he once again set forth his view of the "law of the turbulent society of States" and he emphasized the need for, and practicability of, a world legal order. Addressing the students directly, he pointed out that the realization of such a legal order depends on the one hand on "authorities and powers", but on the other hand also on the strength of conviction and will of the common people; he con-

fronted his audience with the necessity of making a choice as responsible individuals between directing one's efforts towards a legal order governing the States, or mere lip-service and indifference; and, as he was aware of the fundamental antagonisms blocking, for the time being, the road towards a true global legal order, he stressed the need for a regional approach.

Van Asbeck treated these subjects not only in his written publications, but in equally absorbing fashion in his lectures: the words of the French theologian R. Garrigou-Lagrange are applicable to him: "seules les grandes intelligences ont cette action profonde et intime qui fait que leurs disciples leur restent attachés".

Finally: what was the secret behind his power? A deep driving-force lay in his attitude towards life as a Christian, as this is revealed e.g. in his article *The Church and the Disorder of International Society*. Again the veil was partly lifted in his valedictory lecture which he ended with a reference to the great task awaiting Europe: Europe which, thanks to our intellectual forebears, had an awareness

"...of justice, which must be sought by our thinking and acting and served and confirmed in our law, as taught us in an unforgettable way by Paul Scholten and Meyers.

"In that service of justice, the university is one of the four sovereign powers (and here the term 'sovereign' is apposite)—church, university, art, lawmaking—where truth and justice must be sought and served, humbly and obediently. May it fall to your lot, students of today, to see one day peace realized between, nay over the peoples in justice:

"Justice, justice shalt thou pursue that thou wilt live..." (Deuteronomy 16 verse 20).

"Justice elevates a people..." (Book of Proverbs 14 verse 34)."